

3.5. MAVİ MARMARA OLAYI VE ETKİLERİ

Mavi Marmara Olayı, Dokuz Türk'ün ölümüyle sonuçlanan Mavi Marmara saldırısının ardından BM tarafından oluşturulan Soruşturma Paneline Türkiye'nin sunduğu nihai raporda, İsrail'in sorumluluğunu kabul etmesi, Türkiye Cumhuriyeti'ne resmi bir özür iletmesi gerektiği belirtilirken hukuksuz saldırısından kaynaklanan tüm zarar ve kayıpları tazmin etmesi gerektiği de ifade edilmiştir. BM Soruşturma Paneli nezdinde Türkiye'nin temas noktası Büyükelçi Mithat Rende'nin, Dışişleri Bakanlığında düzenlediği basın toplantısında açıklanan nihai raporda İsrail'in sorumluluğunu kabul etmesi, Türkiye Cumhuriyeti'ne resmi bir özür iletmesi gerektiği belirtilirken hukuksuz saldırısından kaynaklanan tüm zarar ve kayıpları tazmin etmesi gerektiği de vurgulanmıştır. Raporda, 31 Mayıs 2010 tarihinde İsrail'in Gazze'ye insani yardım götüren 6 gemiden oluşan uluslararası ve farklı inançlara sahip insanların yer aldığı konvoyu uluslararası sularda saldırdığına dikkat çekilmiştir. Türkiye'den yola çıkan gemiler güvenlik, pasaport kontrolü ve gümrük açısından gerekli denetimlerden geçtiği, gemideki yolcular ile şahsi eşyalarının ve gemide bulunan yüklü miktardaki insani yardımın da ayrıntılı şekilde kontrol edildiği kaydedilmiştir. Gemilerde ateşli silah veya herhangi türde bir silah bulunmadığının kesin bir şekilde belirlendiği vurgulanan raporda, İsrail kuvvetlerinin ise "firkateynler, helikopterler, zodyaklar, denizaltılar ile makineli tüfekler, lazer güdümlü silahlar, tabancalar ve modifiye paintball silahlarıyla donatılmış seçkin muharip birlikleri kullanmak suretiyle, tam donanımlı ve iyi planlanmış bir saldırı düzenlediği" ne işaret edilmiştir. İsraili askerlerin, "helikopterden Mavi Marmara'ya gerçek mühimmat kullanarak ateş ettiği ve henüz herhangi bir İsraili asker güverteye inmeden iki yolcuyu öldürdükleri, "ihtiyatla ve itidalle davranmak yerine yolculara fiziksel, sözel ve psikolojik açıdan kötü muamele ettikleri" vurgulanan raporda, İsraili yetkililerin yolculara ait tüm eşyalara el koyduğu, saldırıyı aydınlatabilecek 90

hayati önem taşıyan kanıtların ortadan kaldırıldığı, tahrip edildiği ya da yağmalandığı kaydedilmiştir.

2 Ağustos 2010'da BM Genel Sekreteri Ban-ki Moon tarafından BM bünyesinde faaliyet gösterecek olan ve Mavi Marmara saldırısını uluslararası hukuk açısından incelenip BM'yi bilgilendirmeyi amaçlayan bir komisyon kurulmuştur. Komisyonun başkanlığını Yeni Zelanda eski Başbakanı Sir Geoffrey Palmer, başkan yardımcılığını ise Kolombiya eski başkanı Alvaro Uribe yapmıştır. Komisyonda İsrail'i İsrail Savunma Bakanlığı hukuk eski danışmanı Joseph Ciecchanover, Türkiye'yi ise emekli büyükelçi Özdem Sanberk temsil etmiştir.

3 Aralık 2010'da Haifa yakınlarında çıkan ve İsrail'in tek başına söndürmekte çok yetersiz kaldığı yangının söndürülmesi çalışmalarına Türkiye, Başbakan Erdoğan'ın talimatıyla yangın söndürme uçakları göndererek destek olmuştur. Bu gelişme sonrası İsrail Başbakanı Netanyahu Başbakan Erdoğan'ı arayarak teşekkür etmiştir. Ayrıca alçak koltuk krizinin mimarı olan Dışişleri Bakan Yardımcısı da Türkiye'ye hassaten teşekkür ettiklerini açıklamıştır. Bu gelişmelerden sonra Haaretz Gazetesi Netanyahu'nun Türkiye ile ilişkileri geliştirmek için yeniden harekete geçtiğini açıklamıştı. Ancak bu olumlu ortam fazla devam etmemişti. İsrail'in 17 Aralık'ta Güney Kıbrıs Rum Kesimi ile imzaladığı Münhasır Ekonomik Bölge sınırlandırma Anlaşması İsrail-Türkiye ilişkilerinin yeniden gerilmesine sebep oldu. Dışişleri Bakanlığı yaptığı açıklamada, "GKRY ile bu tür bir anlaşma yapılmasının, Kıbrıs Türklerinin hak ve çıkarlarını yok saymak anlamına geleceği, Kıbrıs müzakerelerini olumsuz etkileyeceği ve Doğu Akdeniz'de barış ve istikrara katkı sağlamayacağı vurgulanmıştı" ifadeleriyle anlaşmayı eleştirdi. İsrail Dışişleri

Bakanlığı sözcüsü Yigal Palmor ise, “Bu, İsrail ile Kıbrıs (Rum kesimi) arasında ikili 91

bir anlaşmadır ve üçüncü ülkeleri hiçbir biçimde etkilememektedir. Üçüncü bir ülkenin bu konuda söz söylemesini anlayamıyoruz” açıklamasını yapmıştır.⁸⁸

Takip eden süreçte Türkiye İsrail ile ilişkilerin normalleşebilmesi için yakınlarını kaybeden ailelere tazminat ve Türkiye’den özür dilenmesini önşart olarak belirledi. İsrail’de bu konu üzerine tartışmalar devam ederken İsrail hükümetinin bir aylık derin bir kriz yaşaması, Ocak 2011 itibariyle Tunus’ta başlayıp etkisini genişleten “Arap Baharı”nın ilgiyi başka bir noktaya kaydırması sebebiyle Türkiye-İsrail ilişkilerinin normalleşmesi açısından atılacak adımlar ikinci planda kalmaya başladı. Bu sırada BM tarafından hazırlanan Palmer Raporu da ilişkilerin alacağı seyrin ortaya çıkması açısından önemsenmekteydi. Eylül 2011 itibariyle Palmer Raporu’nun henüz açıklanmadan The New York Times tarafından ayrıntılarının yayınlanması Türk tarafınca son derece olumsuz karşılandı. Raporun açıklanmadan medyaya sızdırılmasının ortaya çıkardığı skandalın yanı sıra, İsrail’in Mavi Marmara’ya düzenlediği saldırının ve Gazze Ablukası’nın meşru olduğunu ifade etmesi Türkiye’yi yaklaşık bir yıl sonra İsrail’e karşı tutumunu sertleştirmeye ittiği görülmektedir.⁸⁹

Bu olayın BMDH sözleşmesine aykırı davranıldığını belirtmek yerinde olabilir. Bu olayın bir savaş nedeni olabileceği belirtilmiştir. Bu olay sonrasında yapılan açıklamalarda; “bundan böyle Türkiye ikinci katip düzeyinde diplomatik ilişkilerini sürdürecektir. Tabii bu da bir yere kadar. İki; savunma sanayine yönelik ticari ilişkilerimizi dondurmuş bulunuyoruz. Bu noktada da İsrail dürüst davranmıyor, ticaret ahlakı diye bir anlayışı yok. Nedir o; kendileriyle yapmış olduğumuz bir alışveriş neticesinde, insansız hava araçlarının bakımı, onların bir defa görev alanı içerisindedir, bakıp teslim etmesi lazım. Aramızdaki bu sıkıntılar sebebiyle hala bu

88

Olaylarla Türk Dış Politikası (Kollektif), Siyasal Kitabevi, Ankara, 1996

89

SDE Analiz, Türkiye-İsrail İlişkileri, Ekim 2011, S.35 92

insansız hava araçlarını da teslim etmemiştir. Üç; artık Doğu Akdeniz’de uluslararası sularda Türk gemilerini, askeri gemileri kastediyorum, çok daha sık göreceğiz. Özellikle de münhasır ekonomik alanlarda gemilerimizi dünya çok daha sık görecek. Ve bir beşinci madde daha vardı, o da yani özellikle şu anda o beşinci madde bizim oradaki mağdur olan tüm kardeşlerimizin, vatandaşlarımızın uluslararası hukuklarını koruma noktasında onlara en büyük hukuki desteği vereceğiz ve de Gazze’deki ablukayı Lahey Adalet Divanı’na taşıyarak onların haklarını koruma noktasında, savunma noktasında, sonuna kadar o sürecin de takipçisi olunacağı” bildirilmiştir. Bu olay sonucunda geline nokta dikkat edilmesi gerekirse; İsrail’e yönelik Türk gerginliğinin tırmanışının, Türkiye’nin tarafsızlıktan çıkıp kendi topraklarında İran’a karşı Amerikan füzeleri yerleştirilmesine izin verdiği bir zamanda gelmesi. Bu da İran’ın, Türkiye karşısında gerginliği tırmandırmasına açıklık getiriyor. Bir Arap dışişleri bakanının da belirttiği gibi, “Siyasette en önemli şey, zamanlamadır”. Ankara, gerçekçi olmayan 'sıfır sorun' yaklaşımını bir kenara bırakıp Tahran'a karşı taraf olduğunu ilan etti. Bu konu, bilhassa Kürt grupların Ankara'yı hedef almasından sonra birçok göstergeye sahip. Türkiye'ye karşı gerginliğin tırmandırılmasının, Ankara'nın Suriye'deki Beşşar Esad rejimine yönelik tutumuna karşı bir cezalandırma olduğu görülmektedir.